

KRZEMIENI

ODKRYCIE NEOLITYCZNEJ KOPALNI KRZEMIENI JURAJSKICH

Krzemionki Opatowskie to niewątpliwie jeden z karników polskiej archeologii. Odkrywcą tego miejsca był wybitny geolog – Jan Samsonowicz – pracownik Państwowego Instytutu Geologicznego.

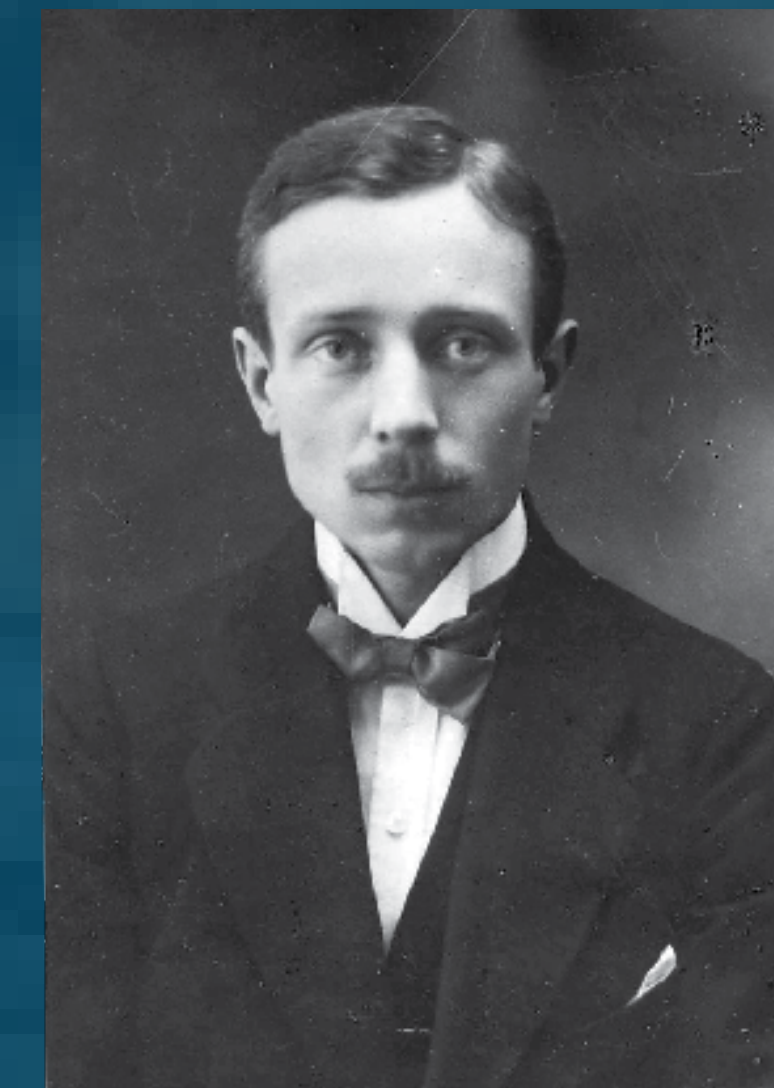
Jego zainteresowanie tematyką krzemienią wiązało się z poglądem wyrażonym przez archeologa Stefana Krukowskiego w publikacji z 1922 r. o występowaniu w Górach Świętokrzyskich złóż surowców krzemiennych używanych w neolicie.

W czasie prac geologicznych, prowadzonych przy opracowaniu arkusza Opatów ogólnej mapy geologicznej w skali 1:100 000, Jan Samsonowicz natrafił na neolityczną kopalnię krzemienia pasiastego.

Wydarzenie to miało miejsce w środę 19 lipca 1922 r. w godzinach przedpołudniowych. Skrupulatne zapiski z notatnika terenowego pozwoliły odtworzyć dziewiętnastokilметровą trasę jego marszu i kolejne etapy poznawania kopalni. Jego uwagę zwróciły liczne szyby i zwały odpadów górnictwa, jak się później okazało przedhistorycznego. Niezwłocznie też opublikował w Wiadomościach Archeologicznych wyniki badań nad krzemieniami i informację o odkryciu kopalni. Doceniając wartość tego odkrycia, zaapelował o jak najszybsze zabezpieczenie terenu znaleziska i otoczenie go opieką, aby nie dopuścić do jego zniszczenia. Powiadomiony o odkryciu Stefan Krukowski wkrótce przybył do Krzemionek ze swoim uczniem Zygmuntem Szmitem, aby dokonać wstępnego rozpoznania pola górniczego i zabezpieczyć krzemienne zabytki. Prawną ochroną objęto ten teren już w 1926 roku, za sprawą Józefa Żurowskiego pełniącego obowiązki ówczesnego Państwowego Konserwatora Zabytków Prehistorycznych Okręgu Zachodnio-Małopolskiego i Śląskiego, który jako pierwszy rozpoczął archeologiczne prace wykopaliskowe.

Pole eksploatacyjne w Krzemionkach jest umiejscowione na obszarze wychodni wapieni górnojurajskiego i obejmuje krawędź istniejącej tu synkliny. Ma ono kształt paraboli o długości 4,5 km i szerokości 20–200 m, a powierzchnię – ok. 78,5 ha. Liczbę dawnych kopalń oblicza się tutaj na ponad 4000. Ich głębokość sięga od 2 do 9 m.

Kopalnie pochodzą z okresu neolitu i wczesnej epoki brązu (ok. 3900–1600 lat p.n.e.), jednakże większość szybów znajdujących się w Krzemionkach powstało w wyniku działalności górników w latach 2900–2500 p.n.e. Wytwarzane przez nich z krzemienia siekiery cieszyły się dużą popularnością. Rozprowadzano je w promieniu aż 660 km. Miejsce to jest znakomitą przykładem rozwoju myśli technicznej. Wspaniale zachowana architektura podziemi budzi powszechny podziw. Kopalnia w Krzemionkach Opatowskich, obecnie muzeum-rezerwat, świadczy o kulturze materialnej ludności, która zamieszkiwała obszar świętokrzyski u schyłku młodszej epoki kamienia i jest jednym z najciekawszych zabytków archeologicznych w Europie.

Prof. Jan Samsonowicz (1888-1959)
fot. zbiory PIG-PIB

